

Een held van de terugtocht

In De kunst van het vreedzaam vechten dat hij schreef met Nico Koning, zet de filosoof Hans Achterhuis zijn onderzoek voort naar zijn vroegere, radicaal-linkse overtuigingen. Dat is meer dan een particulier project.

Door **Stephan Sanders**

En helden als de roemruchte Achilles dan? Filosoof Hans Achterhuis en co-auteur Nico Koning spreken over 'de kunst van het vreedzaam vechten', en dan zijn er heel wat krijgshelden die je met andere ogen moet bekijken, omdat ze juist uitblonden in die andere, gewelddadige tak van sport: de krijgskunst. Het antwoord van de auteurs: 'Het oude verhaal van Achilles, die een kort en roemrijk leven verkoos boven een lang en rustig leven' blijft ons fascineren 'maar als we in onze eigen omgeving te maken krijgen met heldhaftige types die de dood niet schuwen (...) en niet alleen zichzelf maar ook anderen willen opblazen' - dan wordt die bewondering toch heel problematisch.

En zo valt over dit encyclopedische boek de recente schaduw van Al Qaida en IS - om maar eens twee terreurgroepen te noemen die zich in het geheel niet voegen naar de historische tendens die de auteurs beschrijven: de wereld wordt minder gewelddadig, de moderne wereld brengt het er - zelfs met zijn communistische en nazi-verleden - beter van af dan de meeste traditionele samenlevingen, en het laat-kapitalistische, consumptieve, en van gewelddadige films en videogames vergeven Westen spant de laatste zestig jaar de kroon als het gaat om beheersing van geweld. Dat zijn misschien open deuren, zeker voor Nederlandse lezers, die dankzij sociologen als Joop Goudsblom en Abram de Swaan bekend zijn met het werk van Norbert Elias,

maar voor deze twee auteurs komt die uitkomst toch als een verrassing.

Achterhuis is hier, met zijn lange schrijvende en filosoferende staat van dienst het interessantst: begonnen als 'kritiese denker' die in die jaren zeventig een lans brak voor revolutionaire gewelddadigen als Mao Zedong en Che Guevara, keerde hij zich in een eerder boek, *Met alle geweld* (2008), al tegen de instrumentele visie op geweld, die we bijvoorbeeld vinden bij Jean-Paul Sartre: als de uitkomst maar bevrijdend en revolutionair is, is geweld juist aanbevelenswaardig.

Ook in dit boek zet Achterhuis het onderzoek voort naar zijn vroegere, radicaal linkse overtuigingen: dat is geen particulier project, omdat er zeker in de jaren zestig tot en met negentig van de vorige eeuw sprake was van een radicaal linkse en vaak zelfs uitgesproken revolutionaire hegemonie in de geesteswetenschappen: het Westen was structureel 'fout' en gewelddadig, de bevrijding kwam uit de derde wereld en het alternatief moest je zoeken in al die samenlevingen die zich onttrokken aan het kapitalistische juk.

Nu Achterhuis met het criterium van geweldsbeheersing opnieuw naar die 'idéés reçues' kijkt, blijft daar weinig van over. Zelfs de 'vrije markt', die vernaldijde motor van het decadente Westen, is, mits democratisch gecontroleerd 'een vreedzame institutie', want ruilen of kopen is beter dan roven.

Veertig jaar geleden was dit voor Achter-

huis vloeken in de kerk, die van de linkse bevrijding: het tekent zijn moed dat hij die kerk heeft verlaten zonder zijn toevlucht te zoeken bij een ander, even zeker rechts of neoconservatief genootschap.

Achterhuis en Koning hebben hun boek gebouwd rond een paradoxaal ogende stelling: 'Alleen wanneer we leren leven met geweld, kunnen we ook leren het te domesticeren.' Dat is een kwestie van oefenen en opnieuw oefenen, zoals een pianist moet studeren, en niet van een nieuwe Zuiver Pacifistische Ideologie of Heilsstaat, waarnaar we moeten streven.

Ook dat vreedzaam vechten kent trouwens zo zijn helden: in navolging van de Duitse essayist Enzensberger spreken de auteurs over de 'Helden van de terugtocht': Mensen die hun achterban durven voorgaan in het ontmantelen van 'autocratie, overheersing en onderdrukking.' Gorbatsjov is zo iemand, Mandela net zo goed als De Klerk, en zelfs Nixon, omdat de Amerikaanse president in 1972 een opening wist te vinden naar het communistische China. Ook Obama wordt in dat verband genoemd - en dan zitten we ineens midden in de actualiteit: hoe te reageren op de dreiging van IS?

Eén ding is zeker: voor mij is Hans Achterhuis in Nederland de grote, filosofische held van de terugtocht, omdat hij consequent zijn oude ideeën ontmantelt, zonder daar nieuwe absolute zekerheden voor in de plaats te stellen. Hij is de Denker van de Dilemma's geworden - en dat is een geuzennaam.

'Alleen wanneer we leren leven met geweld, kunnen we ook leren het te domesticeren'

Che Guevara en Mao Zedong

Foto's Reuters

NON-FICTIE
Hans Achterhuis en Nico Koning
 De kunst van het vreedzaam vechten - Een zoektocht naar de bronnen van geweldsbetugeling
 *****
 Lemniscaat: 550 pagina's
 € 34,95.

